

۱۴۳۰.۱۵۹۹

فدراسیون بین المللی فوتبال (فیفا)

شخصیت حقوقی، ساختار و عملکرد

از منظر حقوق بین الملل

تالیف و گردآوری:

حمید رضا اکبرپور

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل عمومی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: اکبرپور، حمیدرضا
عنوان و نام پدیدآور	: فدراسیون بین‌المللی فوتبال (فیفا): شخصیت حقوقی، ساختار و عملکرد از منظر حقوق بین‌الملل / تالیف و گردآوری حمیدرضا اکبرپور.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۷۶-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: فیفا
موضوع	: FIFA
موضوع	: فوتبال -- قواعد
موضوع	: Soccer -- Rules
رده بندی کنگره	: GV۱۴۶۹/۲۵/ف۹ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۷۹۶/۸۶۳۳۴
ماره کتابشناسی ملی	: ۴۳۳۰۰۲۱

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

فدراسیون بین‌المللی فوتبال (فیفا)

شخصیت حقوقی ساختار و عملکرد از منظر حقوق بین‌الملل

تالیف و گردآوری: حمیدرضا اکبرپور

انتشار: مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی مجد

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۱۱۳۸۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۷۶-۰

ISBN: 978-600-193-676-0

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۷۱۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸ فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۵	 بخش اول: روند تاریخی شکل گیری فیفا
۱۵	 مقدمه
۱۵	 فصل اول: تاریخچه فوتبال
۱۵	 مبحث اول: منشاء فوتبال
۱۶	 مبحث دوم: بریتانیا؛ خانه فوتبال
۱۸	 مبحث سوم: منشاء فوتبال
۱۹	 مبحث چهارم: رشد جهانی فوتبال
۲۲	 فصل دوم: روند شکل گیری فیفا
۲۲	 مبحث اول: تأسیس فیفا
۲۴	 مبحث دوم: تشکیل اولین کنگره
۲۶	 مبحث سوم: جنگ جهانی اول و اولین جام جهانی
۲۷	 مبحث چهارم: یک جهان، یک جام
۲۹	 مبحث پنجم: بازگشت فدراسیون‌های بریتانیایی
۲۹	 مبحث ششم: گسترش اعضای فیفا
۳۰	 مبحث هفتم: عصر جدید فوتبال
۳۲	 مبحث هشتم: توسعه چند وجهی فیفا
۳۷	 بخش دوم: ماهیت حقوقی فیفا
۳۷	 مقدمه
۳۹	 فصل اول: سازمان‌های بین‌المللی
۴۰	 مبحث اول: سازمان‌های بین‌المللی دولتی
۴۱	 مبحث دوم: شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی دولتی
۴۲	 مبحث سوم: سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی
۴۷	 مبحث چهارم: شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی
۴۷	 گفتار اول: شخصیت حقوقی سازمان بین‌المللی غیردولتی در دکتترین
۴۹	 گفتار دوم: شخصیت حقوقی سازمان بین‌المللی غیردولتی در اسناد بین‌المللی
۵۵	 فصل دوم: ماهیت و شخصیت حقوقی فیفا

۵۹.....	بخش سوم: ساز و کارهای فیفا
۵۹.....	مقدمه
۶۰.....	فصل اول: ساختار فیفا
۶۰.....	مبحث اول: کنگره؛ رکن قانونگذار
۶۱.....	گفتار اول: آیین رای‌گیری
۶۲.....	گفتار دوم: مهم‌ترین ادوار کنگره
۶۸.....	مبحث دوم: کمیته اجرایی
۷۰.....	مبحث سوم: کمیته اضطرار
۷۰.....	مبحث چهارم: رئیس فیفا
۷۲.....	گفتار اول: روسای فیفا؛ ۱۹۰۴ تا ۲۰۱۴
۷۷.....	مبحث پنجم: کمیته‌های دائمی
۸۵.....	مبحث ششم: ادعای قضایی
۸۶.....	گفتار اول: کمیته انضباطی
۸۶.....	گفتار دوم: کمیته اخراجی
۸۶.....	گفتار سوم: کمیته استیناف
۸۷.....	گفتار چهارم: اقدامات قضایی
۸۸.....	مبحث هفتم: دبیرخانه
۹۰.....	گفتار اول: دبیر کل فیفا؛ ۱۹۰۴ تا ۲۰۰۴
۹۰.....	مبحث هشتم: مقر فیفا
۹۱.....	مبحث نهم: کنفدراسیون‌ها
۹۶.....	فصل سوم: عضویت، خروج، اخراج و تعلیق در فیفا
۹۶.....	مبحث اول: عضویت
۹۸.....	مبحث دوم: خروج
۹۹.....	مبحث سوم: اخراج
۱۰۰.....	مبحث چهارم: تعلیق
۱۰۰.....	گفتار اول: تعلیق ایران
۱۰۴.....	فصل چهارم: نهادهای همکار
۱۰۴.....	مبحث اول: دادگاه حکمیت ورزش
۱۰۵.....	گفتار اول: فیفا و دادگاه حکمیت ورزش
۱۰۷.....	مبحث دوم: بُرد بین‌المللی اتحادیه فوتبال
۱۰۷.....	گفتار اول: تغییر بنیادین
۱۰۸.....	گفتار دوم: نحوه کار و آیین رای‌گیری
۱۰۹.....	مبحث سوم: مرکز بین‌المللی مطالعات ورزشی

مبحث چهارم: اتحادیه بین‌المللی فوتبال‌بست‌های حرفه‌ای	۱۱۰
مبحث پنجم: کمیته بین‌المللی المپیک	۱۱۱
مبحث ششم: فدراسیون بین‌المللی تاریخ و آمار فوتبال	۱۱۲
مبحث هفتم: سازمان بین‌المللی پلیس جنایی (اینترپل)	۱۱۲
بخش چهارم: عملکرد فیفا از منظر حقوق بین‌الملل	۱۱۵
مقدمه	۱۱۵
فصل اول اهداف فیفا از منظر حقوق بین‌الملل	۱۱۶
مبحث اول: صلح	۱۱۶
مبحث دوم: مبارزه علیه نژاد پرستی	۱۱۹
مبحث سوم: مبارزه با تبعیض جنسیتی (بهبود جایگاه زنان)	۱۲۱
مبحث چهارم: جهان‌ساز	۱۲۳
مبحث پنجم: مبارزه با فساد	۱۲۴
مبحث ششم: حفاظت از محیط زیست	۱۲۶
فصل دوم: پروژه‌های فیفا از دیدگاه حقوق بین‌الملل	۱۳۰
مبحث اول: پروژه فوتبال برای توسعه	۱۳۰
مبحث دوم: پروژه توسعه فوتبال زنان	۱۳۵
مبحث سوم: پروژه کمک‌های اضطراری	۱۳۵
مبحث چهارم: کمپین بزن به هدف	۱۳۶
فصل سوم: فیفا و سازمان‌های بین‌المللی	۱۳۸
پیوست	۱۴۷
اساسنامه فیفا	۱۴۷
ملاحظات حاکم بر کاربرد اساسنامه	۱۸۲
حکم‌های جاری کنگره	۱۸۷
منابع	۱۹۴

مقدمه

با گسترش ارتباطات و پیدایش مسایل نوین در عصر جدید، نیاز به وجود سازمان‌های بین‌المللی در سطح جامعه بین‌المللی مشهود بود. در نتیجه شمار زیادی از سازمان‌های بین‌المللی تشکیل شد که در زمینه‌های مختلف عمل می‌کنند. این سازمان‌ها بعد از جنگ جهانی دوم قدرتی دو چندان یافتند. سازمان‌های بین‌المللی شامل دو دسته بین‌المللی دولتی و بین‌المللی غیردولتی می‌باشد. در حقوق بین‌الملل آن چه بیشتر مد نظر است، سازمان‌های بین‌المللی بین‌دولتی است. اما با قدرت گرفتن رو به رشد و انکارناپذیر سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی، نقش این سازمان‌ها در حقوق بین‌الملل و مسائل جامعه جهانی بیشتر و نمایان‌تر می‌شود. البته رضو مشارکت سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی در مسائل بین‌المللی تازگی ندارد. بسیاری از این سازمان‌ها به توسعه و بسط حقوق بین‌الملل در خصوص موضوعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، ورزشی و ... مبادرت می‌نمودند که از مهمترین اقدامات آنان می‌توان به مسائل کردن دولت‌ها در خصوص موضوعاتی مثل لغو برده داری، حقوق کارگران، نقش‌های اجتماعی زنان و ... اشاره نمود. در جهان کنونی سازمان‌های غیردولتی بیشماری وجود داشت و در لحظه نیز به شمار آنان افزوده می‌شود. در این میان رشد کمی سازمان‌های غیردولتی می‌تواند به حدی زیاد است که شمار آن خارج از تصور است. اما سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی به توجه به تخصص‌های خاصی که دارند با رشد معقول‌تری در حال افزایش بوده‌اند اما تعداد همین سازمان‌ها هم در مقابل سازمان‌های بین‌المللی دولتی به نسبت بسیار زیاد می‌باشد. این سازمان‌ها امروزه بالغ بر ۳۰۰۰۰ سازمان را شامل می‌شوند که در زمینه‌های مختلف از مذهبی، سیاسی تا ورزشی و فرهنگی را در بر می‌گیرد. بدون شک تعداد بیشتر این سازمان‌ها و رشد کمی آن‌ها به نسبت سازمان‌های بین‌المللی دولتی در گرو تشکیل و شکل‌گیری راحت‌تر آن‌ها و رفع نیاز جامعه بین‌المللی در زمینه‌های است که سازمان‌های بین‌المللی دولتی هنوز ورود نکرده‌اند. در برخی موارد نیز این سازمان‌ها به عنوان مکمل سازمان‌های بین‌المللی دولتی

عمل می‌کنند. مثال بارز این گونه سازمان‌ها، انجمن بین‌المللی حمل و نقل هوایی (یاتا)^۱ و سازمان عفو بین‌الملل^۲ است.

ورزش همواره بخش مهمی از جامعه بشری بوده؛ اما امروز بخش مهمی در شاکله‌ی اقتصاد جهانی نیز شده است. حوادث ورزشی تأثیرات شگرفی در اقتصاد کشورها ایجاد می‌کنند که ردپای این تأثیرات در مراحل گذار آنها به توسعه یافتگی یا ظهور اقتصادی مشهود می‌باشد. در دنیای معاصر تعداد مدال‌های المپیک و جام‌های جهانی نمادی از قدرت اقتصادی، سیاسی و عرض اندام ابرقدرت‌های دنیا در مراحل پیشرفت و توسعه است. نمونه بارز این امر پیشی گرفتن کشورهای چین و آمریکا در این زمینه می‌باشد. به طوری که، فضای ورزشی از شاخصه‌های توسعه یک کشور محسوب می‌شود و از لحاظ سیاسی، صنعت محبوب و برجسته‌ای است که سیاست‌مداران توجه ویژه‌ای به آن دارند. یکی از این سازمان‌های غیردولتی، فدراسیون بین‌المللی فوتبال (فیفا)^۳ است. کشورهای عضو فدراسیون جهانی فوتبال از کشورهای عضو سازمان ملل متحد بیشتر است.^۴ این سازمان مسابقات، آراء فوتبال در جهان است. فوتبال امروزه به عنوان مهم‌ترین رشته ورزشی در سطح جهان مطرح است. اهمیت و محبوبیت این ورزش موجب شده است که پتانسیل‌های عظیمی را در دست نهفته باشد. در این میان فیفا به عنوان تنها نهاد صلاحیت‌دار و انحصاری این ورزش دارای قدرت زیادی می‌باشد. این قدرت بویژه در بسیج افکار عمومی می‌تواند نمود پیدا کند. یکی از نمونه‌های بارز این قدرت‌نمایی در تعلیق فدراسیون فوتبال ایران بود. این تعلیق موجب برانگیخته شدن افکار عمومی و در نتیجه پذیرش تصمیم فیفا توسط ایران شد. برخی با پذیرش این تصمیم فیفا توسط ایران، به قدرت فزاینده‌تر از تصور این سازمان توجه کرده و حتی برخی فیفا را از حیث قدرتمند بودن در دنیای مدرن امروز، با شورای امنیت سازمان ملل هم‌ارز می‌دانند.^۵ به واقع فوتبال با خصوصیات منحصر به فرد خود موجبات قدرت‌نمایی این گونه فیفا فراهم آورده است.

بر اساس گفته‌های کوفی عنان، رئیس سابق سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۰۱ اگر جمعیت جهان را ۱۰۰۰ نفر در نظر بگیریم، کمتر از ۶۰ نفر از این هزار نفر صاحب کامپیوتر هستند و فقط ۲۴ نفر به اینترنت دسترسی دارند. بیش از پانصد نفر در طول عمر خود هنوز با تلفن صحبت نکرده‌اند. این در حالی است که در همان سال حدود ۱/۵ میلیارد

1. Fédération Internationale de Football Association (IATA)

2. Amnesty International

3. International Federation of Football Association (FIFA)

۴. پرویز جلیلی کامجو، «شهم ورزش در اقتصاد»، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۲۹۴۸، ۱۳۹۲، صفحه ۲۹

۵. هومان دوراندیش، «فیفا کارآمدترین نهاد ورزشی دنیاست»، وب سایت تحلیلی خبری عصر ایران، ۱۳۹۰

نفر پای تلویزیون‌ها نشستند تا مسابقه یوونتوس و آ.اس. رم را ببینند، یعنی ۲۵۰ نفر از هزار نفر ساکن این کره خاکی بنا بر تعبیر آقای کوفی عنان، این امر نشان دهنده ضریب نفوذ این ورزش در جهان امروز است. حال اهمیت توجه به سازمانی مثل فیفا بهتر نمایان خواهد بود.^۱

ضرورت شناخت فیفا به عنوان نهاد اداره کننده فوتبال، روز به روز بیشتر نمود می‌یابد.^۲ با گسترش فیفا نفوذ این سازمان روز به روز افزون تر شده است؛ تا جایی که این ورزش را که از قدیم الایام به هنر تشبیه شده می‌شد را به هنر - صنعتی تبدیل نمود که پایه‌های قدرت این سازمان را بسیار گسترش داد. امروزه این سازمان با میلیون‌ها دلار درآمدزایی در بعد اقتصادی و با برنامه اجتماعی و حقوق بشری در بعد فرهنگی و انسانی، قدرتی چندبرابر پیدا نموده است. با توجه به محبوبیت فوتبال در جهان، فیفا به عنوان سازمان اداره کننده آن، دارای قدرتی فراتر از حد تصور می‌باشد. فیفا با ابزاری که در اختیار دارد، گاه‌اوقات کشورها را وادار به تغییر قسمتی از ساختار خود کرده است. مثال بارز این امر تعلیق فدراسیون ایران از سوی فیفا بود. در نتیجه ضرورت شناخت این سازمان را نه تنها از باب متولی بودن محبوب‌ترین ورزش جهان آشکار کرده بلکه در سایر زمینه‌ها نیز توجه به این امر را حائز اهمیت قرار داده است.

بسیاری در طول تاریخ اهمیت فوتبال را دست کم کرده از جمله موسولینی^۳ و فرانکو^۴ و جان میجر^۵، نلسون ماندلا^۶. هر یک بنابر فراخور حال خود در راه خوب یا بد از آن استفاده کردند. خاطرات تاریخی برخی از بازیکنان فوتبال می‌تواند ذهن خوانندگان این پژوهش را در باب درک تاثیر عمیق این ورزش در جوامع انسانی یاری نماید. یکی از این فوتبالیست‌های قدیمی نیکولای استاروستین^۷ بازیکن روسی است که به اردوگاه‌های کار اجباری شوروی موسوم به گولاگ تبعید شد ولی همین فوتبال بود که زندگی او را در آن جان نجات داد. اهمیت فوتبال و نقش آن در اردوگاه‌های کار اجباری موجب شگسی است. و در این مورد چنین می‌نویسد: «مستولان اردوگاه، حاکمان مرگ و زندگی هزاران هزار نفر ... در مسائلی که به فوتبال مربوط بود کاملاً سخاوتمندانه رفتار می‌کردند. قدرت افسار گسیخته

۱. وفا شمس، «ورزشی که نامش یوروست!»، روزنامه ایران، شماره ۳۴۷۹، ۱۳۸۵، صفحه ۹

۲. حسین دلاور، «مشکلات فوتبال ناشی از خلاء حقوق ورزش است»، روزنامه آفتاب یزد، شماره ۲۳۹۸،

۱۳۸۶، صفحه ۶

3. Mussolini

4. Franco

5. John Major

6. Nelson Mandela

7. Nikolai Starostin

آن‌ها در ارتباط با زندگی انسان‌ها قابل مقایسه با تسلط فوتبال بر آنها نبود.^۱ کوفی عنان، دبیرکل سابق سازمان ملل در باب اهمیت فوتبال و نهاد اداره کننده آن فیفا می‌گوید: «حقیقت امر این است که جام جهانی موجب شده حسادت ما در سازمان ملل به شدت برانگیخته شود ... جام جهانی یکی از چند پدیده نادری است که مانند ملل متحد جنبه جهان شمولی دارد. حتی می‌توان گفت که جهان شمول‌تر است».^۲

فیفا با توسعه فوتبال، این پدیده مدرن را به جایگاهی رساند که دیگر فوتبال نمی‌تواند نباشد. داوری اردکانی فیلسوف ایرانی در باب این پدیده چنین می‌گوید: «با هیچ نیرویی نمی‌توان فوتبال را از جهان مدرن حذف کرد. قدرت فوتبال فرع علائق روانشناسی اشخاص است بلکه امری ورای آنست و در زندگی مردم و در رسانه‌ها و حتی در روابط بین‌المللی، نام و اثری دارد که سیاست‌ها و حکومت‌ها نمی‌توانند در مورد آن هر تصمیمی که بخواهند بگیرند».^۳

بنابراین امری که به این سازمان و ورزش تحت صلاحیت آن یعنی فوتبال، به صرف یک ورزش نگریده می‌شد و به اتمام است. فیفا امروزه با ۲۰۹ عضو و کنفدراسیون‌هایی در شش قاره جهان، شبکه‌ای از روابط انسانی را حول محور فوتبال تشکیل داده است. فوتبال به نحو سبب بکیر همزاد با پدیده جهانی شدن حرکت می‌کند و به یکی از نمادهای بی‌بدیل این پدیده تبدیل شده است.

این سازمان با قبول تعهدات جدید، فرصه نوینی گذاشته است که شناسایی این تعهدات و روند گسترش آن، می‌تواند آینده بیش‌تری این سازمان را تداعی کند. از سوی دیگر، شناسایی ماهیت حقوقی این سازمان و تکلیف حقوقی را که در برمی‌گیرد، باعث می‌شود درک جایگاه حقوقی این سازمان و برد فعال‌تری از آن شناسایی شود. همچنین شناسایی ساختار و چیدمان حقوقی این سازمان، موجبات تصمیمات اتخاذی در این سیستم سازمانی و جریان‌های تاثیر گذار در آن می‌شود. از این‌ها توجه به و واکاوی تشکیلات این سازمان امری ضروری به نظر می‌رسد.

این پژوهش که اقتباسی از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده است شامل چهار فصل است. در فصل اول به تاریخچه فوتبال پرداخته شده است به عنوان ورزشی که فیفا،

۱. سایمون کوپر، فوتبال علیه دشمن، ترجمه عادل فردوسی پور، نشر چشمه، ۱۳۸۹، صفحه ۲۴

2. Kofi Annan

۳. کوفی عنان، «چگونه به جام جهانی حسادت می‌ورزیم»، وب سایت مرکز اطلاعات سازمان ملل در تهران، ۱۳۸۵

۴. رضا داوری اردکانی، «جهان ما به فوتبال چه نیازی دارد؟»، اطلاعات حکمت و معرفت، شماره ۴۱، ۱۳۸۸، صفحه ۴

نهاد اداره کننده آن است. سپس روند شکل‌گیری فیفا از اوایل قرن بیستم و حوادثی که در یک قرن اخیر برای این سازمان اتفاق افتاده است، مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل دوم به ماهیت حقوقی فیفا پرداخته شده است. در این فصل ابتدا ماهیت انواع سازمان‌های بین‌المللی را مشخص کرده و سپس شخصیت حقوقی هر یک مورد بررسی قرار گرفته است. سپس بر اساس این مقدمات به ماهیت و شخصیت حقوقی فیفا پرداخته شده است. در فصل سوم، ساختار فیفا و همکاری این سازمان با سایر سازمان‌های مرتبط مورد واکاوی قرار گرفته است. در این فصل به ارکان فیفا اعم از قانونگذار، اجرایی، قضایی و غیره پرداخته شده است. سپس نحوه عضویت، خروج، اخراج و تعلیق در این سازمان مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل چهارم به فیفا از منظر حقوق بین‌الملل نگریسته شده است. در این فصل به اهداف مشترک فیفا و حقوق بین‌الملل، پروژه‌های فیفا و همچنین همکاری‌های فیفا با سازمان‌های بین‌المللی در راستای این اهداف اشاره شده است.

در پایان بر خود واجب می‌دانم از همکاری انتشارات مجد و بالاحص مدیریت این مجموعه جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک تشکر و قدردانی نمایم که با پشتیبانی و حمایت خود، فرصت طرح ایده‌های نو را فراهم کرده اند.